

Posvojenje

Oraić, Petra

Undergraduate thesis / Završni rad

2025

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:947112>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-02**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Pravni fakultet u Zagrebu
Studijski centar za javnu upravu i javne financije
Preddiplomski stručni studij javne uprave
Katedra za obiteljsko pravo

Petra Oraić

POSVOJENJE DJETETA

ZAVRŠNI RAD

Mentor: izv.prof.dr.sc. Barbara Preložnjak

Zagreb, 2025. god

Izjava o izvornosti

Ja, Petra Oraić, pod punom kaznenom, materijalnom i moralnom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica završnog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Petra Oraić,

SAŽETAK

Tema ovog završnog rada je institut posvojenja u hrvatskom obiteljskom pravu. Posvojenje predstavlja složen proces zasnivanja obitelji u pravnom, psihološkom i socijalnom smislu. Detaljno ćemo analizirati koje je to zakonske pretpostavke hrvatski zakonodavac predvidio za zasnivanje posvojenja kako na strani osoba koje žele posvojiti dijete tako i na strani djeteta. Obaveza je društvene i profesionalne zajednice da kroz stručni rad i zakonsku regulativu osigura da se putem posvojenja realizira najbolji interes djeteta. Zasnivanje posvojenja u nadležnosti je HZSR prema boravištu ili prebivalištu djeteta.

Ključne riječi: posvojenje, dijete, posvojitelj, najbolji interes djeteta,

SUMMARY

The topic of this final thesis is the institution of adoption in Croatian family law. Adoption is a complex process of starting a family in the legal, psychological and social sense. We will analyze in detail what legal assumptions the Croatian legislator has foreseen for establishing adoption both on the side of potential adopters and on the side of the child. It is the obligation of the social and professional community to ensure, through professional work and legal regulations, that the best interest of the child is realized through adoption. In the adoption process, the main role is entrusted to the Center for Social Welfare, which forms an opinion on the suitability and appropriateness of the potential adopter in relation to the child.

Keywords: adoption, child, adoptive parent, best interest of the child,

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. POSVOJENJE KROZ HRVATSKU PRAVNU POVIJEST	3
3. SADRŽAJ I SVRHA POSVOJENJA.....	6
4. PRETPOSTAVKE ZA ZASNIVANJE POSVOJENJA	8
4.1 Pretpostavke za posvojenje na strani djeteta.....	9
4.2 Pretpostavke za posvojenje na strani posvojitelja	11
4.3. Pristanci za posvojenje	13
6. POSTUPAK ZASNIVANJA POSVOJENJA.....	15
6.1. Procjena podobnosti i prikladnosti za posvojenje	15
6.2. Metode procjene podobnosti i prikladnosti	19
7. PRAVNI UČINCI POSVOJENJA.....	21
8. ZAKLJUČAK.....	23
POPIS LITERATURE:	25

1. UVOD

Posvojenje je jedan od oblika zasnivanja obitelji koji djetetu omogućuje odrastanje u stabilnoj i sigurnoj obitelji. Odrastati u obitelji koje ga voli, razumije, prihvaća i prepoznaje njegove potrebe, pravo je svakoga djeteta.

Obitelj je mjesto gdje život počinje a ljubav nikada ne završava, te ona predstavlja temelj za rast i razvoj djeteta. No, upravo onda kada obitelj prestaje biti temelj i zajednica za rast i razvoj djeteta, država je ta koja pronalazi najbolji način da djetetu osigura odrastanje u sigurnome okruženju. Neki roditelji zbog raznih životnih okolnosti nisu u mogućnosti ispunjavati svoje roditeljske dužnosti. No isto tako postoje osobe koje nisu u mogućnosti postati roditeljima rođenjem svojeg biološkog djeteta.

Obiteljski zakon definira posvojenje kao poseban oblik obiteljsko pravnog zbrinjavanja i zaštite djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi kojim se stvara trajni odnos roditelja i djeteta. Upravo zahvaljujući posvojenju, posvojitelji stječu pravo na roditeljsku skrb a posvojenik stječe obitelj.

Republika Hrvatska ratificirala je i obvezala se na provedbu Konvencije o pravima djeteta u kojoj se navodi kako „u svim akcijama koje u svezi s djecom poduzimaju javne ili privatne ustanove socijalne skrbi, sudovi, državna uprava ili zakonodavna tijela mora se prvenstveno voditi računa o interesima djeteta te odgovarajućim zakonodavnim i upravnim mjerama djetetu osigurati zaštitu i skrb kakva je prijeko potrebna za njegovu dobrobit“.¹

Posvojenje predstavlja drugačiji ali jednako dobar način osnivanja obitelji koji posvojiteljima omogućuje dar roditeljstva .

Ovaj rad ima za cilj istražiti i prikazati značaj posvojenja u kontekstu zaštite prava djeteta, njegovih pozitivnih i negativnih strana, kao i mogućnosti za unapređenje prakse i zakonodavstva. Kroz rad će se čitatelju pružiti dublje razumijevanje pravnih, društvenih i emocionalnih aspekata posvojenja, istaknuti izazovi s kojima se susreću posvojitelji i posvojena djeca te ukazati na važnost kvalitetne institucionalne podrške.

¹ Čl. 3, t. 1., i t. 2., Konvencija o pravima djeteta, Službeni list SFRJ, br.15/90, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 12/93 i 20/97., dalje: KPD.

Rad je strukturiran u nekoliko poglavlja. Prvo poglavlje donosi pregled razvoja posvojenja kroz hrvatsku pravnu povijest. U drugom poglavlju obrađuju se svrha i sadržaj posvojenja, dok se u četvrtom detaljno raspravljaju pretpostavke za zasnivanje posvojenja, posebno s obzirom na dijete i posvojitelje.

Također, opisuje se postupak zasnivanja posvojenja i metode procjene podobnosti i prikladnosti posvojitelja. Pravnim učincima posvojenja posvećeno je posebno poglavlje kao nužnom uvjetu za zasnivanje posvojenja. Na kraju, zaključak sumira ključne nalaze i pruža prijedloge za daljnji razvoj ovog instituta. Cilj ovog rada je pružiti čitatelju sveobuhvatan pregled posvojenja, naglasiti njegovu važnost i doprinijeti razumijevanju ovog složenog i emotivnog procesa.

2. POSVOJENJE KROZ HRVATSKU PRAVNU POVIJEST

Institut posvojenja u hrvatskoj pravnoj povijesti ima bogatu i raznoliku tradiciju, koja se razvijala kroz različite povijesne epohe, od starog vijeka do srednjeg i novog vijeka. Posvojenje je kroz povijest imalo različite funkcije, od očuvanja obiteljske loze do zbrinjavanja djece bez roditeljske skrbi.

Glagoljični spomenici, ponajprije nadgrobni epitafi, važan su izvor za upoznavanje života ljudi u rimskim provincijama, a ujedno i dokaz da je na ovim našim područjima postojao običaj posvojenja, osobito u gradovima poput Jadere, Narone ili Salone kroz opis života hranjenika (*alumna*) te oslobođenika.²

U rimskom pravu, posvojenje je bilo dobro razvijen institut s dva osnovna oblika: adrogacija i adoptio. Adrogacija je omogućavala prijenos osobe iz jedne obitelji u drugu, dok je adoptio omogućavala prijenos osobe iz obitelji pod vlastništvom (*alieni iuris*) u obitelj pod vlastništvom (*sui iuris*). Ovi oblici posvojenja omogućavali su očuvanje obiteljske loze i imovine, što je bilo od velikog značaja za rimske obitelji.

Institut posvojenja bio je prisutan i u srednjovjekovnom hrvatskom obiteljskom pravu. Iako posvojenje nije bilo široko zastupljeno, ipak je postojalo, što dokazuju srednjovjekovni podaci. Ovi izvori, primjerice, spominju usvajanje u obliku *adoptio in matrem* i *adoptio in fratrem*. O posvojenju u to doba svjedoče dalmatinski srednjovjekovni statuti, ponajviše oni južnodalmatinskih gradova, ali i statuti Slavonije.

Prema Budvanskom statutu, primjerice, muž i žena bez djece mogli su posvojiti brata bračnog druga ili njegova sina. U nedostatku ovih srodnika, pravo posvojenja proširivalo se na sestru ili njezina sina, odnosno bliže rođake. Posvojenje je bilo moguće putem javnog notarskog dokumenta pred svjedocima, a posvojeno dijete stjecalo bi sva prava koja mu po zakonu pripadaju. Kotarski statut, sadržavao je pravila prema kojem se posvojenje moglo ostvariti putem javnog dokumenta, bez ograničenja na srodnike. Osoba bez vlastitih nasljednika, tj. "bez

² Lachner, V., *Institut posvojenja prema Općem građanskom zakoniku na hrvatsko-slavonskom pravnom području*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 2013, str.1169

sinova i kćeri", mogla je usvojiti nekoga tko bi "slušao posinitelja kao vlastitog oca" i uživao imovinu koja mu je dodijeljena "kao da je stekao od vlastitog oca".³

Posvojenje je bilo prisutno i u Dubrovniku. Dubrovčani su posvojenje nazivali *affiliatus*, što je označavalo osobu koja je postala član kućanstva svoga punca koji nije imao sinova. Takvi posvojenici imali su povoljan pravni status. Statut je regulirao različite pravne aspekte koji su proizašli iz ovih odnosa, uključujući i nasljedna prava. Statuti drugih dalmatinskih gradova, poput splitskog iz 1312. godine, također bilježe ovakve prakse.⁴

S razvojem građanskog društva i modernih država, posvojenje je postalo regulirano zakonodavstvom. U Hrvatskoj, Opći građanski zakonik iz 1811. godine donio je prve detaljne odredbe o posvojenju. Prema ovom zakoniku, posvojenje je bilo prvenstveno sredstvo za očuvanje obiteljske loze i imovine, a zbrinjavanje djece bez roditeljske skrbi nije bilo primarna svrha. Posvojenje je bilo uređeno kao privatnovlasnički pravni institut, a ugovor o posvojenju imao je značajnu ulogu u reguliranju odnosa između posvojitelja i posvojenika.⁵

Prema Općem građanskom zakoniku, postojala je samo jedna vrsta posinjenja pod kojim se podrazumijevao ugovor na temelju kojega osoba uzima tuđe dijete pod svoje. Od tuda je proizlazila svrha posinjenja koja je sastojala u očuvanju imena porodice i osiguranje zakonskog nasljednika. Svakako treba naglasiti glavni pravni učinak posinjenja a to je bio u uzimanju porodičnog prezimena poočima ili pomajke. Posinitelj nije smio imati svoje djece i morao je biti poslovno sposoban dok se za posinka ili pokćerku tražilo da je 18 godina mlađa od posinitelja.⁶

1947. godine donesen je Zakon o usvojenju čija su pravna rješenja predstavljala prepreke povećanju posvojenja te se 1965 g. donosi Zakon o izmjenama i dopunama koji je postao Osnovni zakon o usvojenju. Svakako kao njegove manjkovasti treba navesti da se posvojiteljima uskraćivala mogućnost zasnivanja jednog neraskidivog posvojiteljskog odnosa te se nisu mogli upisati kao roditelji u evidencije.⁷

1978 g. donesen je prvi hrvatski obiteljski propis, Zakon o braku i porodičnim odnosima. Posvojitelji su se mogli upisati u matične knjige kao roditelji te su uvedena dvije vrste

³ Lachner, V., *Institut posvojenja prema Općem građanskom zakoniku na hrvatsko-slavonskom pravnom području*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 2013, str.1169

⁴ Ibid

⁵ Ibid., str 1171.

⁶ Ibid., str 1173.

⁷ Jakovac-Lozić, D., *Posvojenje*, Sveučilište u Splitu, Pravni fakultet, 2000., str. 27

posvojenja, raskidivo usvojenje i neraskidivo usvojenje koje je imalo potpuni učinkom roditeljskog odnosa koje je bilo neraskidivo.⁸

Krajem prosinca 1998. g. Republika Hrvatska je donijela Obiteljski zakon⁹. Kroatiziran je naziv instituta iz usvojenja u posvojenje, te je postojala razlika između raskidivog posvojenja koje se nazivalo roditeljsko i neraskidivo posvojenje koje se nazivalo srodničko. Najveća novina svakako je nastala 2003 g., kada Obz¹⁰ u hrvatski pravni sustav uvodi jednovrsnost posvojenja s mogućnošću da se pojedini učinci izaberu i prilagode potrebama individualnog posvojenja¹¹. 2007 g. nastupila je reforma obiteljskog zakonodavstva kojom je ukinuta gornja dobna granica na strani posvojitelja a također je uvedena i mogućnost snižavanja donje dobne granice te je omogućen novi upis u maticu rođenih posvojenika prema podacima koji su bili sadržani u odluci o posvojenju.¹²

Novi ObZ¹³ stupio je na snagu 2014 godine te se njime naglasak stavlja na zasnivanje posvojenja bez roditeljskog pristanka. Naime, Obz iz 2014. godine došlo je do izmjena u propisivanju pristanaka za posvojenje djeteta. Dijete osim ako je nahoće, ne može se dati na posvojenje bez pristanka roditelja ili odluke suda kojom se nadomješta pristanak roditelja. Također, potencijalni posvojitelji obavezni su sudjelovati u stručnoj pripremi prilikom donošenja odluke o stjecanju statusa kandidata za posvojenje kao i pravo na upis u Registar posvojitelja.¹⁴

Obiteljski zakon iz 2014 godine, ušao je u povijest hrvatskog zakonodavstva, kao prvi zakon kojeg je Ustavni sud suspendirao nakon četiri mjeseca primjene. Naime, početkom 2015. godine pokrenut je postupak ocjene ustavnosti spomenutog zakona s Ustavom te je određeno da se do donošenja konačne odluke primjenjuje Obiteljski zakon iz 2003. godine.

U međuvremenu Vlada je predložila donošenje Obiteljskog zakona 2015., koji donosi iste pravne institute koje je definirao Obiteljski zakon iz 2014. uz manja izričajna usklađenja i pojašnjenja.¹⁵

⁸ Hrabar, D.; Korać Graovac, A., *Obiteljsko pravo i matičarstvo*; Narodne Novine, Zagreb, 2019 str.121

⁹ Obiteljski zakon, Narodne Novine, br.162/98

¹⁰ Obiteljski zakon, Narodne Novine, br.116/03

¹¹ Hrabar, D., et al., *Obiteljsko pravo i matičarstvo*, Zagreb, Narodne novine, 2019, str 121

¹² Hrabar, D.; Hlača, N.; Jakovac Lozić, D.; Korać Graovac, A.; Majstorović, I.; Čulo Margaletić, A.; Šimović I., *Obiteljsko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2021., str. 276.

¹³ Obiteljski zakon, Narodne novine, 75/2015, 5/2015

¹⁴ Hrabar, D., et al., *Obiteljsko pravo*, Zagreb, Narodne novine, 2021, str. 276.

¹⁵ Ibid., str. 277.

3. SADRŽAJ I SVRHA POSVOJENJA

Sadržaj i svrha posvojenja predstavljaju složene i višeslojne koncepte koji se odnose na pravni i društveni proces kojim se dijete, koje nije u mogućnosti da živi s biološkim roditeljima, trajno udomi u novu obitelj. Posvojenje ima za cilj osigurati djetetu stabilno i sigurno okruženje koje će mu omogućiti normalan razvoj i blagostanje, uzimajući u obzir njegove fizičke, emocionalne, psihičke i socijalne potrebe. Ovaj proces uključuje pravne i administrativne postupke koji se provode u skladu s nacionalnim i međunarodnim zakonodavstvom, s ciljem zaštite najboljeg interesa djeteta.

Posvojitelji, koji mogu biti bračni parovi, pojedinci ili istospolni partneri, preuzimaju sve pravne i roditeljske odgovornosti prema djetetu, što uključuje skrb, odgoj i financijsku podršku. Posvojenje također ima za cilj stvaranje trajnih emocionalnih veza između djeteta i posvojitelja, što je ključno za razvoj djetetovog osjećaja pripadnosti i sigurnosti. Proces posvojenja može biti dugotrajan i zahtjevan, ali je neophodan kako bi se osiguralo da dijete dobije priliku za sretan i zdrav život u novoj obitelji.

Kroz povijest je institut posvojenja imalo različite svrhe, od produljenja obiteljskog stabla obitelji koje nisu imale svoju djecu do zbrinjavanja napuštene djece. Posvojenjem, između tuđeg maloljetnog djeteta i punoljetne osobe nastaje trajni roditeljski odnos i to odlukom nadležnog tijela.¹⁶

U Republici Hrvatskoj svrha i sadržaj posvojenja određeni su temeljnim propisom koji uređuje obiteljske odnose. „Posvojenje je poseban oblik obiteljsko-pravnog zbrinjavanja i zaštite djeteta bez odgovarajuće roditeljske skrbi kojim se stvara trajni odnos roditelja i djeteta“.¹⁷

Nadalje, posvojenje objedinjuje dva ljudska dobra i dva cilja koja su komplementarna, odnosno ono objedinjuje dva prava: pravo djeteta na brigu i zaštitu koja je potrebna za njegovu dobrobit, odnosno pravo djeteta na obitelj i odgoj u obitelji i pravo čovjeka na osnivanje obitelji, na jednoj strani,¹⁸

¹⁶ Hrabar, D., *Obiteljsko pravo u sustavu socijalne skrbi*, Narodne novine, 2019, Zagreb, str.199

¹⁷ Čl. 180., ObZ 2015.

¹⁸ Hrabar, D., et al., *Obiteljsko pravo*, Zagreb: Narodne novine, 2021, str 279

Institut posvojenja javlja se kao oblik najkompetentnije i najkompletnije zaštite djece koja su stjecajem okolnosti ostala bez roditeljske ljubavi, brige i skrbi. No on isto tako djeluje i kao forma ostvarivanja slobodnog roditeljstva jer uzimajući tuđe dijete kao svoje oživotvoruje se načelo rimskog prava *adoptio naturam imitatur*¹⁹

Posvojenje omogućuje dar roditeljstva osobama koje nemogu imati djece ili koje pored vlastite djece, žele oplemeniti svoje roditeljstvo pružanjem ljubavi i topline svoga doma djeci koja su uskraćena za obitelj.²⁰

Posvojenje se može zasnovati samo ako je u skladu s dobrobiti djeteta te se naglasak stavlja na najbolji interes djeteta i njegove potrebe da odrasta u obiteljskom okruženju a ne na potrebe potencijalnih posvojitelja za stvaranjem obitelji.

U sustavu socijalne skrbi, potreba za posvojenjem najčešće se javlja kod djece koja su bila zanemarena i/ili zlostavljana, starije životne dobi, pripadnika manjinskih skupina, te djece s intelektualnim oštećenjima ili poteškoćama u razvoju.

Posvojenje nije samo pravni postupak, već i emocionalno iskustvo koje može značajno utjecati na život svih uključenih. Ono pruža mogućnost stvaranja nove obitelji i omogućava djeci da dobiju stabilan i siguran dom, što je ključno za njihov razvoj i blagostanje. Također, posvojenje može biti izazovno i zahtijevati veliku odgovornost i posvećenost od strane posvojitelja, ali i stručnu podršku i pratnju kako bi se osiguralo da je proces uspješan i koristan za sve strane.

¹⁹ Jakovac-Lozić, D., *Posvojenje*, Sveučilište u Splitu, Pravni fakultet, 2000, str. 32

²⁰ Ibid.

3. PRETPOSTAVKE ZA ZASNIVANJE POSVOJENJA

Da bi do posvojenja došlo, moraju biti ispunjene određene pretpostavke koje su propisane člancima 181-187. Obiteljskog zakona. Te pretpostavke se dijele na dvije glavne skupine: pretpostavke za posvojenje na strani djeteta i pretpostavke za posvojenje na strani posvojitelja.

Pretpostavke za posvojenje na strani posvojitelja uključuju kriterije koji se moraju ispuniti. Ovi kriteriji obuhvaćaju dob posvojitelja, zdravstveno stanje, moralne i etičke kriterije, financijsku stabilnost te obuku i pripremu. Posvojitelj mora biti punoljetan i imati određenu dobnu razliku u odnosu na dijete.

Posvojitelj mora biti fizički i psihički sposoban da se brine o djetetu, što uključuje procjenu zdravstvenog stanja. Posvojitelj mora biti osoba dobrog morala i etičkih načela, što se procjenjuje kroz razgovore i provjere pozadine. Posvojitelj mora biti financijski stabilan kako bi mogao pružiti adekvatnu materijalnu podršku djetetu. U nekim slučajevima, posvojitelji moraju proći obuku i pripremu kako bi bili spremni za izazove i odgovornosti koje donosi posvojenje.

Načelo „najboljeg interesa djeteta” ima duboke korijene u međunarodnim dokumentima i konvencijama. Prvi put je eksplicitno formulirano u Deklaraciji o pravima djeteta iz 1959. Godine koja je naglasila potrebu za posebnom zaštitom djece i prednosti njihovih interesa. Ova deklaracija je postavila temelje za daljni razvoj prava djeteta.²¹

²¹ Šeparović, M., Dobrobit djeteta i najbolji interes djeteta u sudskoj praksi, Novi informator, Zagreb, 2014., str. 29.

3.1. Pretpostavke za posvojenje na strani djeteta

U procesu posvojenja, dijete je centralni subjekt kojemu se posvećuje najveća pažnja. Da bi dijete moglo biti uključeno u postupak posvojenja, nužno je ispuniti određene uvjete. Ti uvjeti čine dijete pogodnim za posvojenje, odnosno stvaraju pretpostavke za tzv. pasivnu sposobnost za posvojenje.

Prva pretpostavka podrazumijeva da dijete koje se želi posvojiti mora imati pravni i biološki status. Drugim riječima, dijete mora biti priznato kao pravni subjekt. Hrvatski zakoni ne predviđaju mogućnost posvojenja nerođene djece ili djece koja su tek začeta, ali još nisu rođena.

Dodatno, prema hrvatskom zakonodavstvu, posvojenje djeteta moguće je tek nakon isteka roka od šest tjedana od njegovog rođenja. Ova odredba ima za cilj spriječiti donošenje ishitrenih odluka, osobito od strane mladih majki koje bi mogle djelovati pod pritiskom ili emocionalnim stresom.²²

Druga pretpostavka je da potencijalni posvojenik mora biti maloljetna osoba. Ovaj kriterij je temelj svrhe posvojenja, koja se sastoji u obiteljskopravnom zbrinjavanju i zaštiti djeteta koje je ostalo bez odgovarajuće roditeljske skrbi.²³

Najbolji interes djeteta je temelj za provođenje postupka posvojenja. Procjena djetetove dobrobiti osnovni je kriterij koji mora zadovoljiti svaki proces posvojenja. Hrvatski zavod za socijalni rad (u daljnjem tekstu: Zavod) odgovoran je za procjenu prikladnosti i sposobnosti potencijalnih posvojitelja, uzimajući u obzir potrebe i dobrobit djeteta, kao i njegovu spremnost za posvojenje. Cilj je osigurati da posvojenje donese pozitivne promjene u životu djeteta i odgovara njegovim potrebama.

Zavod provodi temeljitu procjenu potencijalnih posvojitelja kako bi utvrdio njihovu prikladnost i podobnost za posvojenje, uzimajući u obzir nekoliko ključnih elemenata:²⁴

1. **Socijalna anamneza:** U ovoj fazi prikupljaju se podaci o socijalnom okruženju potencijalnih posvojitelja. To uključuje informacije o njihovom obrazovanju, profesionalnom statusu, obiteljskoj povijesti, uvjetima stanovanja i društvenim vezama.

²² Hrabar, D., et al., *Obiteljsko pravo*, Zagreb, Narodne novine, 2021, str. 284

²³ Ibid

²⁴ <https://www.adopta.hr/potencijalni-posvojitelji/postupak-posvojenja.html>

Ova analiza omogućuje bolje razumijevanje životnog konteksta u kojem bi dijete bilo odgajano te pomaže u procjeni stabilnosti i potpore koju bi posvojitelji mogli pružiti.

2. **Mišljenja psihologa:** Psiholozi provode detaljne procjene emocionalne zrelosti, motivacije i kapaciteta potencijalnih posvojitelja za preuzimanje odgovornosti za dijete. Njihova uloga uključuje analizu emocionalne stabilnosti, sposobnosti za uspostavljanje zdravih odnosa i razumijevanje izazova koji dolaze s posvojenjem. Cilj je osigurati da budući posvojitelji mogu pružiti djetetu sigurno i podržavajuće okruženje.
3. **Preporuke stručnog tima:** Tim stručnjaka, uključujući socijalne radnike, psihologe i pedagoge, na temelju prikupljenih podataka daje svoje mišljenje o prikladnosti posvojitelja. Analizirajući sveobuhvatne informacije, stručni tim donosi preporuku koja uzima u obzir najbolje interese djeteta. Ova preporuka obuhvaća sve aspekte koji mogu utjecati na dobrobit djeteta, uključujući emocionalne, socijalne i fizičke čimbenike.
4. Ove procjene zajedno pomažu Zavodu da donese informiranu i odgovornu odluku o tome je li posvojenje u najboljem interesu djeteta i da li su potencijalni posvojitelji sposobni pružiti adekvatnu skrb i podršku.

3.2. Pretpostavke za posvojenje na strani posvojitelja

Ove pretpostavke ključan su dio pravnog i socijalnog procesa koji osigurava da posvojenje bude u najboljem interesu djeteta. Posvojitelji moraju ispuniti niz pravnih, moralnih i praktičnih uvjeta kako bi se utvrdilo da su sposobni pružiti djetetu stabilan i siguran dom. Ove pretpostavke osiguravaju da će dijete biti smješteno u obitelj koja može zadovoljiti njegove potrebe i osigurati mu odgovarajuću skrb, odgoj i razvoj.²⁵

Da bi potencijalni posvojitelj postao posvojitelj, mora ispuniti zakonom određene pretpostavke. Aktivna adoptivna sposobnost podrazumijeva ispunjenje tih pretpostavka koje osobu koja namjerava posvojiti dijete čine sposobnim i podobnim za složenu ulogu posvojitelja. One pružaju jamstvo posjedovanja kvaliteta i osobina koje će ga učiniti dobrim roditeljem.

Kada se biološkim putem stvara potomstvo, zakonodavac ne može utjecati na izbor roditelja, njihovo fizičko zdravlje, dob, radnu sposobnost, spremnost da djetetu pruže odgovarajuću skrb i tu možemo vidjeti razliku u ovlastima zakonodavca koji upravo kroz određivanje pretpostavaka na strani posvojitelja može utjecati na to tko može postati roditelj kroz proces posvojenja a sve s ciljem zaštite dobrobiti djeteta.²⁶

ObZ definirajući pretpostavke služi se negativnom određenjem. Tako govorimo o adoptivnoj smetnji ako na strani osobe koja želi posvojiti dijete postoji neka pretpotavka koja nebi smjela postojati odnosno posvojiti ne može osoba koja je lišena roditeljske skrbi i poslovne sposobnosti te čije dosadašnje osobine i ponašanje upućuju na to da ne bi bilo poželjno povjeriti joj dijete.²⁷

O moralnim i karakternim osobinama koje su potrebne za zahtjevnu roditeljsku ulogu, dovoljno govori činjenica da je nekome oduzeta roditeljska skrb. Osoba koja je na bilo koji način zlorabila ili zanemarivala svoje roditeljske dužnosti nikako nije sposobna za zahtjevnu ulogu posvojitelja. Također, osoba koje zbog duševnih smetnji nije sposobna brinuti se o sebi ili koja ugrožava prava i interese dugih, nemože biti posvojitelj. Treba naglasiti da zapreku posvojenju ne predstavlja postojanje vlastitog potomstva ni ranije posvojene djece.²⁸

²⁵ Hrabar, D., et al., *Obiteljsko pravo*, Zagreb, Narodne novine, 2021, str. 290.

²⁶ Jakovac-Lozić, D., *Posvojenje*, Sveučilište u Splitu, Pravni fakultet, 2000, str. 62

²⁷ Hrabar, D., et al., *Obiteljsko pravo*, Zagreb, Narodne novine, str 290

²⁸ Ibid., str.291 i 292.

Nadalje, što se tiče dobi posvojitelja, zakonodavac postavlja dvije pretpostavke, jedna se odnosi na dob a govori da posvojitelj mora imati najmanje 21 godinu a druga se tiče dobne razlike a znači da osoba koja namjerava posvojiti dijete mora biti stariji najmanje 18 godina od posvojtčeta. Ipak , posvojiti može i osoba koja je mlađa od 21 godine ali dobna razlika mora biti najmanje 18 godina s ciljem da njihov odnos nalikuje prirodnom odnosu odnosno u skaldu s načelom *adoptio naturam imitatur*.²⁹

Hrvatski zakonodavac u postupku posvojenja daje prednost hrvatskim državljanima, no ako je to u najboljem interesu djeteta posvojiti mogu i strani državljani. Ako strani državljanin posvaja dijete, potrebno je rješenje nadležnog ministarstva.

HZSR procjenjuje dali je takvo posvojenje u skladu s najboljim interesom djeteta. No mora se istaknuti da posvojenja od strane stranih državljana treba tretirati kao alternativna rješenja. Institut posvojenja nosi u sebi određene rizike pogotovo kada dijete odlazu u drugu državu jer su otežana provjera okoline u koju dijete odlazi a tu je i problem teže prilagodbe djeteta u obitellj stranih državljana.³⁰

„Dijete mogu posvojiti bračni i izvanbračni drugovi zajednički, jedan bračni ili izvanbračni drug ako je drugi bračni ili izvanbračni drug roditelj ili posvojitelj djeteta, jedan bračni, odnosno izvanbračni drug zu pristank drugog bračnog, odnosno izvanbračnog druga te osoba koja nije u braku ili izvanbračnoj zajednici.“³¹

Prema članku 205. ObZ osobe koje prema mišljenju HZSR ispunjavaju sve zakonske uvjete za posvojenje dužne su sudjelovati u programu stručne pripreme za posvojenje. Poslove stručne pripreme mogu provoditi stručni radnici HZSC i organizacije civilnog društva koje su ovlaštene za provođenje takvog programa na temelju skopljenog ugovora s nadležnim ministarstvom.

Važno je istaknuti da nakon završenog programa stručne pripreme organizacija koja je provela stručnu pripremu obavezna je dostaviti nadležnom centru za socijalnu skrb potvrdu o završenom programu stručne pripreme.³²

²⁹ Hrabar, D., *Obiteljsko pravo u sustavu socijalne skrbi*, Narodne novine, Zagreb, str.201

³⁰ Hrabar, D., et al., *Obiteljsko pravo*, Zagreb, Narodne novine.,str 294

³¹ Članak 185, Obiteljskog zakona,(Narodne novine br. 103/15.,98/19., 47/20., 49/23., 156/23.)

³² Pravilnik o uvjetima koje moraju ispunjavati organizacije civilnog društva za provođenje programa stručne pripreme za posvojenje, obveznom sadržaju i načinu provedbe programa stručne pripreme potencijalnih posvojitelja te uvjetima stručne osposobljenosti radnika kao i načinu vođenja dokumentacije u vezi s provedbom stručne pripreme potencijalnih posvojitelja.

Upravo ADOPTA provodi takve programe pod nazivom Adoptaonica-stručna priprema za posvojenje.

Postupak posvojenja je složen i zahtijeva detaljno razumijevanje svih pravnih i administrativnih koraka. ADOPTA-škola za posvojitelje pruža temeljite informacije o svakom koraku postupka, uključujući procjenu podobnosti i prikladnosti, provjeru kućanstva, psihološke procjene i sve ostale zahtjeve koji su potrebni za uspješno zasnivanje posvojenja. Škola također nudi savjete o tome kako se pripremiti za intervju i provjere, te kako ispuniti sve potrebne dokumente. Potencijalni posvojitelji mogu naučiti kako se nositi s različitim situacijama koje mogu nastati tijekom procesa, kao što su odgode u postupku ili neočekivani izazovi.³³

3.3. Pristanci za posvojenje

Jedan od bitnih preduvjeta da bi se posvojenje moglo zasnovati predstavljaju pristanci na posvojenje.

„Roditelj djeteta, bračni odnosno izvanbračni drug osobe koja namjerava posvojiti dijete, dijete odnosno njegov skrbnik daju pristanak na posvojenje.“³⁴

Pristanak roditelja smatra se potrebnim radi zaštite prava na roditeljsku skrb jer svako dijete ima pravo na život sa svojim roditeljima ali i roditelji imaju pravo da žive sa svojim djetetom osim ako je to protivno dobrobiti djeteta. Pristanak se daje osobno na zapisnik pred nadležnim centrom za socijalnu skrb.³⁵

Upravo kako bi se izbjeglo donošenje ishitrenih odluka, posebice od mladih majki, pristanak se može dati i prije pokretanja postupka posvojenja ali tek s navršenih šest tjedana života djeteta.

Ako pristanak daje roditelj koji nije punoljetan ili koji je lišen poslovne sposobnosti, on mora razumjeti značenje davanja pristanka. To znači da mora razumjeti da više neće živjeti s djetetom i da u pravnom smislu prestaje biti roditeljem. Drugim riječima mora razumjeti pravne i činjenične posljedice postupka posvojenja i tu vidimo važnu ulogu HZSC koji ih je dužan upoznati sa svim posljedicama zasnovanog posvojenja. Od pravila da je za posvojenje potreban

³³ <https://www.adopta.hr/posvojitelji/adoptino-savjetovaliste.html>

³⁴ Hrabar, D., et al., *Obiteljsko pravo*, op.cit., str.307

³⁵ Jakovac-Lozić, D., *Posvojenje*, Sveučilište u Splitu, Pravni fakultet, 2000, str .90

pristanak roditelja, postoji zakonska iznimka, a to je da ako je roditelj umro, nestao, nepoznat ili je lišen prava na roditeljsku skrb.³⁶

Važno je istaknuti da je pristanak za posvojenje moguće opozvati ali roku od 30 dana od dana kad je potpisan zapisnik o davanju pristanka na posvojenje.

Nadalje, postoje slučajevi u kojima se pristanak roditelja na posvojenje može nadomjestiti sudskom odlukom koja je donesena u izvanparičnom postupku ako bi posvojenje bilo u skladu s dobrobiti djeteta., a to su ako roditelj dulje vrijeme zloupotrebljava ili grubo krši roditeljsku odgovornost, dužnosti i prava, ako roditelj dulje vrijeme zloupotrebljava ili grubo krši roditeljsku odgovornost, dužnosti i prava u kraćem razdoblju u tolikoj mjeri da postoji vjerojatnost da mu se više neće moći trajno povjeriti skrb o djetetu, i ako je roditelj nesposoban u tolikoj mjeri da nije trajno u stanju ostvarivati nijedan sadržaj roditeljske skrbi i nema izgleda za podizanje djeteta u obitelji bližih srodnika.³⁷

Pristanak također daje skrbnik djeteta ako je roditelj umro, nepoznat ,nestao ili je lišen roditeljske skrbi i takav pristanak skrbnik ne može opozvati.,Za posvojenje nije potreban njegov pristanak ako je dijete pod skrbništvom, no skrbnik ima pravo izraziti svoje mišljenje o posvojenju.³⁸

Pristanak djeteta potreban je ukoliko je dijete starije od 12 godina, i takav pristanak dijete može opozvati osobno na zapisnik sve do donošenja rješenja o pravomoćnosti posvojenja.Ako je ono mlađe od 12 godina uzima se u obzir njegovo mišljenje u skladu s Konvencijom o pravima djeteta na izražavanje mišljenja.³⁹

³⁶ Članak 188, Obiteljskog zakona,(Narodne novine br. 103/15.,98/19., 47/20., 49/23., 156/23.)

³⁷ Članak 188, Obiteljskog zakona,(Narodne novine br. 103/15.,98/19., 47/20., 49/23., 156/23.)

³⁸ Hrabar, D., et al., *Obiteljsko pravo i matičarstvo*, Zagreb, Narodne novine, 2019,str. 124

³⁹ Hrabar, D., et al., *Obiteljsko pravo*, str.314

6. POSTUPAK ZASNIVANJA POSVOJENJA

Postupak formalizacije posvojenja predstavlja odlučujuću etapu u procesu posvojenja, kada se posvojenje zaključuje, ispunjenjem svih uvjeta koji potrebni za njegovo ostvarenje. Ovaj proces može se razdvojiti na dvije osnovne faze. Prva faza se bavi procjenom sposobnosti i prikladnosti za posvojenje, i nazivamo je prethodni postupak, dok se druga faza usredotočuje na sam postupak formalizacije posvojenja.

6.1. Procjena podobnosti i prikladnosti za posvojenje Procjena podobnosti i prikladnosti za posvojenje

„Pretpostavka podobnosti i prikladnosti potencijalnih posvojitelja za posvojenje je *condicio sine qua non* svakog posvojenja. Naime, da bi osoba mogla posvojiti dijete, ona mora ispunjavati određene pretpostavke na temelju kojih će nadležno tijelo procijeniti da je podobna i prikladna za posvojenje.”⁴⁰

Važno je naglasiti da, potencijalni usvojitelji, bez obzira na to što su upisani u registar potencijalnih usvojitelja, mogu odustati od namjeravanog usvajanja, u pisanom obliku pred centrom za socijalnu skrb njihovog prebivališta/boravišta, a ta se činjenica evidentira u registru. Dakle i onda, kada su potvrđeni kao najprikladniji usvojitelji u odnosu na potrebe određenog djeteta, mogu odustati od namjeravanog usvajanja djeteta. Nakon toga, dužnost je centra za socijalnu skrb koji je vodio postupak usvajanja da o tome obavijestiti centar za socijalnu skrb nadležan za usvojitelja, koji taj odustanak mora odmah evidentirati u registru, te preispitati stručno mišljenje o podobnosti i prikladnosti u roku od tri mjeseca od dana odustanka i evidentirati ga u registru potencijalnih usvojitelja.⁴¹

Upravo stoga jer se osobama koje namjeravaju posvojiti dijete daje mogućnost da se čak i u toj fazi postupka predomisle i odustanka od postupka, smatra se da se u brojnim segmentima

⁴⁰ Hrabar, D., et al., *Obiteljsko pravo*, Zagreb, Narodne novine, 2021, op.cit., str. 317

⁴¹ Ibid, str. 318

usvajanja, zakonodavstvo djeluje u korist odraslih, odnosno usvojitelja, odnosno da na dobrobit djeteta nije pravilo.⁴²

Prema članku 203. ObZ, prije pokretanja postupka za zasnivanje usvajanja, bračni ili izvanbračni partneri ili osoba koja želi usvojiti dužni su podnijeti HZSR nadležnom prema svom prebivalištu, odnosno boravištu, pisanu prijavu namjere usvajanja i zahtjev za izdavanje mišljenja o podobnosti i prikladnosti za usvajanje.

Podnositelji zahtjeva dužni su uz taj zahtjev, odnosno izradu mišljenja da prikladni i podobni za posvojenje priložiti rodni list, vjenčani list (za bračne drugove), dokaz o postojanju izvanbračne zajednice, dokaz o državljanstvu, liječničku potvrdu o psihofizičkom zdravstvenom stanju, potvrdu poslodavca o zaposlenju te dokaz da protiv njih ili članova njihovog kućanstva nije pokrenut kazneni postupak za određena kaznena djela.⁴³

Ovaj postupak detaljno je uređen Pravilnikom o elementima za koji se odnose na podobnost i prikladnost za posvojenje, koji propisuje metode procjene, sadržaj stručnog mišljenja, vođenje registra potencijalnih posvojitelja i registraciju posvojenja. Podnositelji zahtjeva dužni su priložiti potrebnu dokumentaciju propisanu Pravilnikom.

Podobnost se odnosi na pravne uvjete koje potencijalni posvojitelji moraju zadovoljiti, dok prikladnost uključuje njihovu psihološku, fizičku i socijalnu spremnost te njihovu usklađenost s potrebama i interesima djeteta.⁴⁴

Stručna procjena podobnosti i prikladnosti provodi se kroz različite aktivnosti koje organizira HZSR. Tim stručnjaka, uključujući socijalnog radnika, psihologa i pravnika, analizira uvjete koje potencijalni posvojitelji trebaju ispuniti. Ova procjena temelji se na socijalnoj anamnezi, analizi osobnih i obiteljskih čimbenika te okolinskih uvjeta koji utječu na roditeljske sposobnosti. Psiholog daje svoje mišljenje, a cijeli tim izrađuje zajedničku preporuku koja se dostavlja podnositeljima zahtjeva u pisanom obliku.⁴⁵

⁴²Hrabar, D., et al., *Obiteljsko pravo*, Zagreb, Narodne novine, 2021, op.cit., str. 318

⁴³Pravilnik o elementima koji se odnose na podobnost i prikladnost za posvojenje, sadržaju stručnog mišljenja o podobnosti i prikladnosti za posvojenje, metodama utvrđivanja podobnosti i prikladnosti, sadržaju izvješća o djetetu, vođenju registra o potencijalnim posvoiteljima te načinu vođenja registra o posvojenjima ("Narodne novine" br. 106/14., 5/15., 28/16., 103/15.)

⁴⁴Hrabar, D., et al., *Obiteljsko pravo*, Zagreb, Narodne novine, 2021, str 320.

⁴⁵Ibid

Ako potencijalni posvojitelji ispunjavaju pravne uvjete, upućuju se na obvezni program stručne pripreme. Ova priprema traje ukupno 40 sati, nakon čega se izdaje potvrda o završenom programu. Zavod je obavezan izdati mišljenje o podobnosti i prikladnosti u roku od šest mjeseci od primitka prijave i zahtjeva. Pozitivno mišljenje omogućuje upis u registar potencijalnih posvojitelja. Uz to, posvojitelji se upoznaju s pravom djeteta da do sedme godine života od njih sazna da je posvojeno. Za stariju djecu, to se pravo ostvaruje odmah nakon posvojenja.⁴⁶

Kada se procjena sposobnosti i prikladnosti završi, prelazi se na fazu formalizacije posvojenja. Ovaj ključni korak uključuje službeni postupak koji vodi HZSR, čija nadležnost se određuje prema boravištu ili prebivalištu djeteta. Posvojenje postaje pravno valjano tek nakon što sve prethodne faze budu uspješno dovršene.

U postupku posvojenja sudionici su dijete i najpogodniji potencijalni posvojitelj. Obiteljski zakon jasno određuje tko nije sudionik u procesu formalizacije posvojenja. Tako, roditelj čiji pristanak za posvojenje nije potreban ili je zamijenjen sudskom odlukom, roditelj koji je dao pristanak za posvojenje djeteta nepoznatim posvojiteljima (nakon isteka 30 dana od potpisivanja zapisnika o pristanku), te roditelj čiji bračni ili izvanbračni partner posvaja dijete, nisu sudionici u postupku. Međutim, bračni ili izvanbračni partner roditelja djeteta jest sudionik u postupku, ali samo nakon proteka 30 dana od dana kada je potpisan zapisnik o pristanku da se dijete posvoji.⁴⁷

Prije donošenja odluke o posvojenju, potrebno je procijeniti sposobnost potencijalnih posvojitelja da ispune i razumiju potrebe određenog djeteta. Prema Obiteljskom zakonu, HZSR, zajedno s udomiteljem, ustanovom socijalne skrbi gdje je dijete smješteno ili osobom koja brine o djetetu, ima obvezu pripremiti dijete za posvojenje.⁴⁸

Također, potrebno je omogućiti potencijalnom posvojitelju uspostavu osobnih odnosa s djetetom kako bi se utvrdilo je li posvojenje u najboljem interesu djeteta.

Osobni odnosi se uspostavljaju isključivo između djeteta i najprikladnijeg posvojitelja. Posvojitelj preuzima odgovornost za svakodnevnu skrb o djetetu tijekom razdoblja

⁴⁶ Hrabar, D., et al., *Obiteljsko pravo*, Zagreb, Narodne novine, 2021, str. 320 i 321.

⁴⁷ Ibid., str.326

⁴⁸ Članak 212, Obiteljskog zakona, („Narodne Novine“ br. 103/15., 98/19., 47/20., 49/23., 156/23.)

upoznavanja. Ovi susreti mogu započeti tek nakon što roditelji ili skrbnik djeteta daju pristanak za posvojenje te uz suglasnost Hrvatskog zavoda za socijalni rad.⁴⁹

Stručni tim ima ključnu ulogu u prepoznavanju eventualnih poteškoća koje dijete može doživjeti tijekom susreta s potencijalnim posvojiteljem. Njihova je zadaća pomoći djetetu da razumije i prihvati nova iskustva te ih učini manje stresnima. Trajanje procesa upoznavanja varira i prilagođava se svakom djetetu individualno, uzimajući u obzir njegove specifične potrebe i okolnosti.

⁴⁹Zurak, T., Laklija, Maja Proces pripreme djeteta za posvojenje iz perspektive stručnjaka // Posvojenje, Različite perspektive, Isti cilj., Zagreb: Na drugi način, 2020. str. 7-37

6.2. Metode procjene podobnosti i prikladnosti

Metode utvrđivanja podobnosti i prikladnosti za posvojenje predstavljaju postupke i radnje koje provode stručni radnici centara za socijalnu skrb kako bi se utvrdilo ispunjavaju li potencijalni posvojitelji potrebne uvjete za posvojenje. Stručni radnici uključeni u ovaj postupak su socijalni radnik, psiholog i pravnik.⁵⁰

Ako bračni ili izvanbračni partneri, odnosno pojedinci zainteresirani za posvojenje djeteta (u daljnjem tekstu podnositelji zahtjeva), podnesu centru za socijalnu skrb na području svog prebivališta prijavu o namjeri da posvoji dijete koja mora biti u pisanom obliku i zahtjev za mišljenje o njihovoj sposobnosti, odnosno da su prikladni i podobni za posvojenje, odmah će dobiti detaljne informacije o postupku posvojenja. Te informacije uključuju zakonske uvjete za posvojenje, svrhu i važnost posvojenja, pravne posljedice, te prava i obveze koje proizlaze iz odnosa između roditelja i djeteta. Informacije se pružaju putem pisanih materijala i osobnog razgovora sa stručnim radnicima centra za socijalnu skrb.⁵¹

Podnositelji zahtjeva dužni su uz taj zahtjev, odnosno izradu mišljenja da prikladni i podobni za posvojenje priložiti rodni list, vjenčani list (za bračne drugove), dokaz o postojanju izvanbračne zajednice, dokaz o državljanstvu, liječničku potvrdu o psihofizičkom zdravstvenom stanju, potvrdu poslodavca o zaposlenju te dokaz da protiv njih ili članova njihovog kućanstva nije pokrenut kazneni postupak za određena kaznena djela. Također, Centar za socijalnu skrb po službenoj dužnosti pribavlja dodatne informacije, uključujući potvrdu da podnositelj nije lišen roditeljske skrbi, poslovne sposobnosti ili pravomoćno osuđen za kaznena djela ili nasilje u obitelji.⁵²

⁵⁰ Hrabar, D., et al., *Obiteljsko pravo*, Zagreb, Narodne novine, 2021, str 318

⁵¹ Pravilnik o elementima koji se odnose na podobnost i prikladnost za posvojenje, sadržaju stručnog mišljenja o podobnosti i prikladnosti za posvojenje, metodama utvrđivanja podobnosti i prikladnosti, sadržaju izvješća o djetetu, vođenju registra o potencijalnim posvojiteljima te načinu vođenja registra o posvojenjima ("Narodne novine" br. 106/14., 5/15., 28/16., 103/15.)

⁵² Članak 6, Pravilnik, ("Narodne novine" br. 106/14., 5/15., 28/16., 103/15.)

Pri procjeni podobnosti i prikladnosti za posvojenje socijalni radnik provodi intervju s podnositeljima zahtjeva (pojedinačno i zajednički), sveobuhvatnu obiteljsku procjenu, procjenu roditeljskih sposobnosti i relevantnih čimbenika, posjet na adresi stanovanja, pregled dokumentacije te razgovor s bližim srodnicima i prijateljima podnositelja. Na temelju prikupljenih podataka izrađuje se socijalna anamneza koja uključuje osobne i obiteljske podatke o podnositeljima, njihove motivacije za posvojenje, obrazovanje, zdravstveno stanje, materijalne i financijske prilike, stambene uvjete, društvene veze te druge važne informacije.⁵³

Stručno mišljenje o podobnosti i prikladnosti za usvajanje izrađuje se u pisanom obliku i sadrži:

1. podatke o identitetu potencijalnih usvojitelja, datum rođenja, mjesto rođenja, nacionalnost, državljanstvo, zanimanje, etničko podrijetlo, vjeroispovijest, bračni status, broj djece, ostali članovi kućanstva potencijalnih usvojitelja;
2. podatke o podobnosti i prikladnosti za usvajanje;
3. podatke o životnim okolnostima na strani potencijalnih usvojitelja koje su dovele do podnošenja zahtjeva za izdavanje mišljenja o podobnosti i prikladnosti za usvajanje;
4. podatke o obiteljskoj povijesti (anamnezi): osobno ime roditelja, braće i sestara, njihovi datumi rođenja, zanimanja i zdravstveni status, podaci o odnosima između članova obitelji, podaci o društvenim vezama potencijalnih usvojitelja s rodbinom i prijateljima, očekivanja i mišljenja članova proširene obitelji o usvajanju ili međudržavnom usvajanju, ostalo (slobodno vrijeme, interesi, hobiji itd.);
5. podatak o zdravstvenom statusu potencijalnih usvojitelja i medicinskoj povijesti;
6. podatke o socijalnom okruženju;
7. podatke o stambenom i materijalnom statusu potencijalnih usvojitelja;
8. razloge (motivaciju) za usvajanje;
9. podatke o sposobnosti za zasnivanje međudržavnog usvajanja;
10. kompetencije potencijalnih usvojitelja za roditeljstvo u odnosu na određene osobine, odnosno karakteristike djeteta; prijedlog i zaključak.⁵⁴

⁵³ Članak 7, Pravilnik, ("Narodne novine" br. 106/14., 5/15., 28/16., 103/15.)

⁵⁴ Članak 3, Pravilnik, ("Narodne novine" br. 106/14., 5/15., 28/16., 103/15.)

7. PRAVNI UČINCI POSVOJENJA

Posvojenje donosi značajne pravne promjene na više razina, jer stvara potpuno novi obiteljski odnos između posvojitelja, njegove obitelji i posvojenika. Prvo i najvažnije, nakon što se posvojenje uspostavi, podrijetlo posvojenog djeteta više se ne može osporavati. To znači da nije dopušteno utvrđivanje ili osporavanje majčinstva ili očinstva djeteta, što nam dokazuje da je posvojenje neopozivo i trajno.⁵⁵

Nakon što je rješenje o posvojenju postalo pravomoćno, između posvojenika i njegovih potomaka te posvojitelja i njegovih potomaka, nastaje srodstvo koje je neraskidivo i dužnosti i prava koje iz njega proizlaze. Dakle, odlukom nadležnog tijela, među njima nastaje odnos koje se po svojim učincima ne razlikuje od krvnog srodstava.⁵⁶

Iz ovoga proizlazi da posvojenik posvojenjem postaje član obitelji posvojitelja, a njihov odnos srodstva ima jednak pravni značaj kao i biološko srodstvo. Iz spomenutog možemo zaključiti, da je hrvatski zakonodavac na taj način htio izbjeći diskriminaciju po pitanju posvojenja, a kako bi se posvojenik postao ravnopravan član obitelji uživajući sva prava i dužnosti o novoj obitelji.

Nakon zasnivanja posvojenja, prestaju međusobne dužnosti i prava između posvojenika i njegovih krvnih srodnika. No od toga pravila Zakon predviđa iznimku, odnosno ako dijete posvoji izvanbračni ili bračni drug djetetovog roditelja, dužnosti i prava između posvojenika i njegovog roditelja koji je u braku ili izvanbračnoj zajednici s posvojiteljim i njegovim krvnim srodnicima ne prestaju.⁵⁷

Ako je izrekom rješenja HZSR a kojem je zasnovano posvojenje određeno, posvojitelji će se u maticu rođenih upisati kao roditelji. Posvojenici imaju dva temeljna upisa u maticu rođenih. Nakon što je matičar upisao bilješku o upisu posvojenja, napraviti će prema podacima iz rješenja novi temeljni upis činjenice rođenja.⁵⁸

⁵⁵ Članak 196, Obiteljskog zakona, („Narodne Novine“ br. 103/15., 98/19., 47/20., 49/23., 156/23.)

⁵⁶ Hrabar, D., et al., *Obiteljsko pravo*, Zagreb, Narodne novine, 2021, str 335.

⁵⁷ Članak 193, Obiteljskog zakona, („Narodne Novine“ br. 103/15., 98/19., 47/20., 49/23., 156/23.)

⁵⁸ Hrabar, D., et al., *Obiteljsko pravo*, Zagreb, Narodne novine, 2021 str 336.

Svakako moramo naglasiti da su podaci o posvojenju službena tajna, no Obiteljski zakon propisuje da će se posvojeniku koji je postao punoljetan, roditelju koji je dao pristanak za posvojenje poznatom posvojitelju, izvanbračnom ili bračnom drugu, dopustiti uvid u maticu rođenih. Ako HZSR utvrdi da je to u skladu s najboljim interesom djeteta, maloljetnom posvojeniku dopustit će se uvid u maticu rođenih.⁵⁹

Posvojenje ima značajan utjecaj na osobno ime i nacionalnost posvojenika, što također predstavlja važan pravni učinak ovog procesa. ObZ je predvidio da posvojitelji mogu odrediti osobno ime posvojenika te posvojenik dobiva zajedničko prezime posvojitelja. Ukoliko je posvojenik stariji od 12 godina, za promjenu osobnog imena potreban je njegov pristanak. Ukoliko HZSR utvrdi da je to u skladu s dobrotom djeteta, ono može ostaviti i prezime i ime koje je imao prije zasnivanja posvojenja. Pravo posvojitelja da odrede nacionalnost djeteta dopušteno je s razlogom da se dijete lakše asimilira u novu obitelj.⁶⁰

Jedan od ključnih pravnih učinaka posvojenja odnosi se na nasljeđivanje pri čemu prava nasljeđivanja djeluju uzajamno. Drugim riječima, posvojenici su izjednačeni s biološkom djecom i u pravima nasljeđivanja. Prema Zakonu o nasljeđivanju, nakon što je posvojenje zasnovano, posvojenik i njegovi potomci stječu pravo nasljeđivanja posvojitelja i njegovih krvnih srodnika. Također, posvojenjem, posvojitelj i njegovi krvni srodnici stječu pravo nasljeđivanja posvojenika i njegovih potomaka.⁶¹

⁵⁹ Članak 217, st. 4 Obiteljskog zakona, („Narodne Novine“ br. 103/15., 98/19., 47/20., 49/23., 156/23.),

⁶⁰ Hrabar, D., et al., *Obiteljsko pravo*, Zagreb, Narodne novine, 2021, str 337

⁶¹ Zakon o nasljeđivanju, Narodne novine, br.48/2003, 163/2003, 35/2005, 127/2013, 33/2015, 14/2019.

8. ZAKLJUČAK

Posvojenje djeteta predstavlja složen i višeslojan proces koji ima duboke pravne, emocionalne i društvene implikacije. Kroz hrvatsku pravnu povijest, posvojenje je evoluiralo kako bi se prilagodilo potrebama i pravima djece, te kako bi se osiguralo da je uvijek u najboljem interesu djeteta. Ovaj rad je istražio različite aspekte posvojenja, od njegove povijesti i pravnih pretpostavki do metoda procjene podobnosti i prikladnosti potencijalnih posvojitelja.

Pravni učinci posvojenja su značajni i obuhvaćaju promjene u srodstvu, osobnom imenu, nacionalnosti i pravima nasljeđivanja. Posvojenje stvara neraskidiv odnos srodstva između posvojitelja i djeteta, te ima jednako značenje kao i krvno ili biološko srodstvo. Ovo osigurava da posvojeno dijete ima sva prava i obveze koje imaju biološka djeca posvojitelja.

Pravna zaštita djeteta, posvojitelja i bioloških roditelja osigurana je Obiteljskim zakonom i međunarodnim dokumentima od kojih je posebno važna Konvencija o pravima djeteta.

ADOPTA-škola za posvojitelje predstavlja važan resurs koji pruža obrazovne i podršne usluge za sve one koji razmatraju posvojenje. Škola nudi detaljne objašnjenje svih koraka koje potencijalni posvojitelji moraju proći, od početnih razgovora do konačnog zasnivanja posvojenja. INFOteka, ADOPTAonica, Adoptateka i Adoptine pričaonice su neki od ključnih programa koji pomažu potencijalnim posvojiteljima da se bolje informiraju i pripreme za proces posvojenja.

No, svakako moramo naglasiti da je proces posvojenja dugotrajan i iscrpljujuć što utječe na njegovu učinkovitost i osiguranje najboljeg interesa djeteta. Od predaje za zahtjeva za posvojenjem do trenutka zasnivanja posvojenja u Republici Hrvatskoj se odprilike čeka 3 godine. U domovima i udomiteljskim obiteljima u 2024. Godini je bilo smješteno 3000 djece a posvojeno je te iste godine samo 112 djece. U registru potencijalni posvojitelja nalazi se 1064 osobe. Ako posvojenje traje nekoliko godina trogodišnje dijete već postaje školarac što ga čini teško posvojujivim.

Brinuti se za najranjivije članove naše zajednice moralna je obaveza svih nas, stoga je pomoć djeci koja čekaju u sustavu potrebna jos danas. Djeca koja nemjau adekvatnu roditeljsku skrb nemaju nikog osim države da ih zaštiti. Sustav socijalne skrbi trebao bi biti brži i učinkovitiji.

Upravo pojednostavljenje administrativnih postupaka smjernica je za unapređenje postupka posvojenja.

Posvojenje je proces koji zahtijeva temeljitu i sistematsku procjenu, ali koji također nudi ogromne mogućnosti za stvaranje nove obitelji i pružanje ljubavi i sigurnosti djetetu. Temeljita i sistematska procjena je ključna za osiguravanje da posvojenje bude u najboljem interesu djeteta i da potencijalni posvojitelji budu spremni za sve izazove koje donosi odgoj djeteta.

POPIS LITERATURE:

Knjige:

1. Hrabar, Dubravka; Hlača, Nenad; Jakovac-Lozić, Dijana; Korać Graovac, Aleksandra; Majstorović, Irena; Čulo Margaletić, Anica; Šimović Ivan, Obiteljsko pravo, Narodne novine, 2021.
2. Hrabar, Dubravka; Korać Graovac, Aleksandra, Obiteljsko pravo i matičarstvo, Zagreb, Narodne novine, 2019
3. Blažeka Kokorić, Slavica, Posvojenje-različite perspektive, isti cilj, Zagreb, „Na drugi način“, 2019
4. Jakovac-Lozić, Dubravka. Posvojenje. Split, Pravni fakultet, 2000.
5. Hrabar, Dubravka; Obiteljsko pravo u sustavu socijalne skrbi, Zagreb, 2019

Pravni izvori:

1. Obiteljski zakon, Narodne novine br. 103/2015, 98/2019, 47/2020, 156/2023.
2. Pravilnik o elementima koji se odnose na podobnost i prikladnost za posvojenje, sadržaj stručnog mišljenja o podobnosti i prikladnosti za posvojenje, metodama utvrđivanja podobnosti i prikladnosti, sadržaju o izvješću o djetetu, vođenju registra o potencijalnim posvojiteljima te načinu vođenja registra o posvojenjima, Narodne novine br. 106/14.
3. Zakon o nasljeđivanju, Narodne novine br. 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15, 14/19.
4. Konvencija o pravima djeteta, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 12/93 i 20/97

Citiranje tekstova sa interneta:

1. Lachner, V., Institut posvojenja prema Općem građanskom zakoniku na hrvatsko-slavonskom pravnom području, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 2013, 63(5-6), 1165-1186.

<https://hrcak.srce.hr/file/171887> .

2. <https://www.adopta.hr/potencijalni-posvojitelji/postupak-posvojenja.html>

